

ชื่อเรื่อง	ความหลากหลายของพืชอาหารและพืชสมุนไพรกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านปิตุคี อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวคลนภัส กันทะลิ
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน อาจารย์ ดร. ทิพย์สุดา ตั้งตระกูล

ABSTRACT

การศึกษาความหลากหลายของพืชอาหารและพืชสมุนไพรกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนบ้านปิตุคี อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิด และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ได้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ โดยการสำรวจอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอบถามชื่อท้องถิ่น ส่วนที่นำไปใช้ วิธีการใช้และสรรพคุณ บันทึกภาพและเก็บตัวอย่างพืชเพื่อนำมาจำแนกชนิดโดยใช้รูปวิธานแล้วนำไปเปรียบเทียบตัวอย่างพันธุ์ไม้จากหอพรรณไม้ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ และ เปรียบเทียบรูปจากหนังสือพรรณไม้ รวมถึงสอบถามผู้เชี่ยวชาญสถานที่ทำการวิจัยคือ หมู่บ้านปิตุคี ต.ยางเปียง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ ทำการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือน สิงหาคม 2556

ผลการสำรวจพบพืชที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น 94 ชนิด สามารถจำแนกชนิดได้ 83 ชนิด และไม่สามารถจำแนกชนิดได้ 11 ชนิด (เป็นพืชสมุนไพรทั้งหมด) แบ่งเป็นพืชอาหาร 56 ชนิด และพืชสมุนไพร 68 ชนิด โดยแบ่งย่อยเป็นพืชอาหารอย่างเดียว 14 ชนิด พืชอาหารและพืชสมุนไพร 42 ชนิด และพืชสมุนไพรอย่างเดียว 27 ชนิด พืชที่นิยมใช้มากที่สุด 5 อันดับแรกคือ เอ็นชืด (*Plantago major* L.) ผักกาดส้ม (*Rumex crispus* L.) ขมิ้นอ้อย (*Curcuma zedoaria* (Christm.) Roscoe) ไมยราบ (*Mimosa pudica* L.) และ สาบแร้งสาบกา (*Ageratum conyzoides* L.) โดยพบว่าชุมชนในพื้นที่เก็บพืชอาหารและพืชสมุนไพรใช้ประโยชน์ได้ทั้งปี ส่วนใหญ่บริโภคเป็นใบ ดอก ผล และอื่นๆ จำนวนชนิดมีความแตกต่างกันตามสถานที่ และฤดูกาล โดยพบว่า พื้นที่ป่าชุมชนพบจำนวนชนิดมากที่สุดคือ 64 ชนิด รองลงมาคือพื้นที่หมู่บ้าน พบ 54 ชนิด และพื้นที่ทำการเกษตรพบน้อยที่สุดจำนวน 43 ชนิด และ ในช่วงฤดูฝนจะมีจำนวนชนิดพืชอาหารและพืชสมุนไพรมากกว่าฤดูกาลอื่น รองลงมาคือฤดูหนาว และน้อยที่สุดคือในฤดูร้อน นอกจากนี้ยังพบพืชสมุนไพรที่มีศักยภาพ ชุมชนนำมาใช้รักษาโรคที่สำคัญ (ยังไม่สามารถ

(4)

ระบุชนิดได้) จำนวน 4 ชนิด คือ เซซาเบลง เซนุที แบเกลิ และคอโตะ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใน ครั้งนี้มีประโยชน์มาก สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลด้านความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชนบนพื้นที่สูง ซึ่งควรขยายผลควบคู่กันทั้งทางด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ต่อไป